

könyvbe összefoglalva. Másoktól azonban nem irigyeljük, nem irigyelnek még az egyenruhát sem, a rangosztályok látható megkülönböztetésével. Mi azonban már a papirosranggal is jóllaktunk.

KÜLFÖLDI LAPSZEMLE.

Zeitschrift für Philosophie und Pädagogik. Herausgegeben von O. Flügel und W. Rein. (Langensalza, Hermann Bayer und Söhne. 12. Jahrgang. Heft 1., 2.)

E folyóirat a Herbart pädagogiai iskolájának közlönye. Az egyik szerkesztő: Flügel, a filozófiát képviseli Herbarti irányban, a másik szerkesztő: Rein, nálunk is sokkal ismertebb, semhogy jellemezni kellene. A folyóirat évfolyama októberben kezdődik. Eddig két füzet jelent meg a 12. évfolyamból. A füzetek beosztása a következő: I. Értekezések. II. Közlemények. III. Ismertetések. (1. Filozofiaiak. 2. Pädagogiaiak.) IV. Szakirodalom.

Az 1. füzet tartalma: I. *Értekezések.* 1. Redlich (Julius): *Bepillantás a magasabb Geodæsia területére.* A szerző megkísérli, hogy a földmérés tan lényegét általánosan érthető formában megmagyarázza. Meg akarja magyarázni, hogyan készül a térkép, Atlas és Globus. Büszkén hirdeti, hogy itt a német tudomány adta meg az iniciatívát a nemzetközi munkához. 2. Baentsch (Prof. Dr.-Jena): *Chamberlain nézetei a semiták, nevezetesen az izraeliták, vallásáról.* Chamberlain híres és ismeretes munkájának alap gondolatát teszi a szerző bírálat tárgyává. Chamberlain ugyanis «A XIX. század alapjai» (Die Grundlagen des XIX. Jahrhunderts) c. munkájában azt a gondolatot fejti ki, hogy a XIX. század egész kultúrája egy népfajnak, a germánoknak, vagy helyesebben a kelto-szlavo-germánoknak a munkája. A germánok azonban ezt a kulturális munkát nem egészen magukból fejtették ki, hanem sokat átvettek a multból, ami ezt a munkát részben előmozdította, részben akadályozta. Így a művészeti és tudományos képzés sok tekintetben visszamegy a görögökre, társadalmi műveltségünk római alapon nyugszik, mert Rómától vettük az állam és a jog eszméjét, s vallásos tekintetben a semiták és különösen a zsidóság befolyása alatt álltunk. Pedig a semiták mind, s különösen a zsidók a vallásosságnak csak minimumával bírnak. Baentsch főleg az utóbbi tételt cáfolja, s megkülönbözteti a vallást és vallásosságot. 3. Wetterwald (Dr. X.—Basel): *Baselstadt Kanton iskolaügye.* Schweiz iskolaügye nagyon változatos, mert minden kantoné másként fejlődött. A szerző itt a Basel városi iskolákat ismerteti.

II. *Közlemények.* 1. Rubinstein (Dr. Susanna): *A harmonia*

fogalma Schillernél. Schiller filozófiai alapgondolata az antitézisen alapszik. «Az antagonizmus a kultúra szerszáma». A fejlődés rugója az ellentétek kölcsönös surlódásában van. Az ellentétek hatása hozza létre a továbbhaladást, melynek végcélja a harmonia. A szerző vizsgálja, hogyan egyesül harmoniában az ellentét az etika és esztétika terén. Mind a kettőnek föltétele a szabadság, s mindkét területen két ellentétes fogalom: az érzékiség s az ész harmoniája a végső cél.

2. *Muthesius (K. Weimar): Német egyetemek határozatai az érettségi bizonyítvány-nélküliek fölvételére és promociójára nézve.* Németországban is az a törekvése a tanítóságnak, hogy az egyetem kapui megnyíljanak a tanítók számára. A német egyetemek e törekvésekkel szemben különböző álláspontot foglalnak el. Muthesius hivatalos adatok alapján összeállította, hol milyen föltételek mellett veszik föl az egyetemre a tanítókat, kiknek érettségi bizonyítványuk nincs. Az összeállításból látszik, hogy igen sok német egyetem megengedi, hogy a tanítók mint rendkívüli hallgatók tisztán a tudomány iránti érdeklődésből előadásokat hallgassanak. Van egynehány egyetem, még pedig: a szász királyság, a szász nagyhercegség s Hessen nagyhercegség egyetemei, melyek bizonyos föltételek mellett rendes hallgatókul is fölveszik, s vizsgálatra is bocsátják őket. De van sok olyan egyetem is, mely rendkívüli hallgatónak sem veszi föl a tanítót.

3. *Reischle (Dr. Max): Az etikai értékelés és vallásos elismerés kérdéséhez.* (A cikk folytatása az előbbi évfolyam egy cikkének.)

III. *Ismertetések.* 1. Filozófiai könyvek. E rovatban ismertetve vannak a következő könyvek: *P. Hensel: Hauptprobleme der Ethik*, ismerteti: G. Burk. *K. Reichel: Über den Grössenkontrast*, ism. J. Pokorny. *H. Rickert: Der Gegenstand der Erkenntnis*, ismerteti Wegener. *H. Höffding: Philosophische Probleme*, ism. Bach. *Th. Lips: Leitfaden der Psychologie*, ism. Schulz. 2. Pädagogiai könyvek. E rovatban ismertetve vannak: *P. Zillig, Welches sind die Anforderungen an einen Lehrplan für die bayerischen städt. Volksschulen?* ismerteti W. Rein. *J. Ziehen, Über Volkserziehung im nationalen Sinn*, ism. Rein. *Falbrecht, Über den Unterricht in der bildenden Kunst am Gymnasium*, ism. Rud. Menge. *Lemcke, Universität und Volksschullehrer*, ism. G. Hecke. *G. Voigt, Die Bedeutung der Herbartschen Pädagogik in der Volksschule*, ism. H. Landmann. *L. Göhring, Die Anfänge der Jugendliteratur im 18. Jahrhundert*, ism. E. Weber. *Landsberg, Schmeil, Schmidt: Natur und Schule*, ism. G. Pfannstiel.

Szakirodalom cím alatt külön a filozófiai, s külön a pädagogiai folyóiratok tartalomjegyzéke van közölve. Ezek között egy magyar is van: Bölcséleti Folyóirat, szerkeszti és kiadja dr. Kiss János. Aránylag nagyon kevés sajtóhibával van lenyomtatva tartalomjegyzéke. Saj-

náljuk, hogy sem az *Athenaeum*ról, sem a Magyar Pædagogiaról, sem a *Filozófiai Társaság Közleményeiről* nem vesz tudomást. A beküldött könyvek jegyzékével végződik a füzet.

A 2. füzet tartalma: I. *Értekezések.* 1. *Pokorny* (Ignác) *Egyetemes ítéletek kifejtése és értelmezése.* (Die Ausfolgerung und Ausdeutung allgemeiner Urteile mit positivem Subjecte und Prädikate durch definition und Einteilung dieser Glieder). Egy logikai kérdésről van szó, melynek a gyakorlatban bizonyos jelentősége van. Az egyetemes ítéletek ugyanis, melyeknek pozitív alanyuk és állítmányuk van, átalakíthatók, s így átalakítva bizonyos tudományos műveletekre alkalmasabbak. Az átalakítás kétféleképp történhetik: 1. oly módon, hogy az ítéletet több vele egyenlő értékű ítélet kapcsolatával helyettesítjük, melyek egymás között összeférők, s az eredeti ítélettel szemben alárendeltek. Ezt nevezi a szerző *Ausfolgerung*-nak (kifejtés, kikövetkeztetés). 2. Oly módon, hogy választást engedünk az eredeti ítélettel egyenlő értékű, de egymással össze nem férő ítéletek között, melyek közül az egyik az eredetinek fölé van rendelve. Ezt nevezi a szerző *Ausdeutung*-nak (Értelmezés.) 2. *Baentsch* (Prof. Dr. D.): *Chamberlain nézetei a semiták, nevezetesen az izraeliták vallásáról.* (E cikk folytatása az 1. füzetben megkezdett hasonló c. értekezésnek.) 3. *Wetterwäld* (Dr. X.): *Baselstadt kanton iskolaügye.* (Folytatás.)

II. *Közlemények.* 1. *Friedrich* (Dr. E.—Stolp): *Látzat és valóság.* Az ítéletek egy különös fajtát vizsgálja a szerző, melyek tagadást és állítást is tartalmaznak. Pl. A föld látszólag kerek lap, valóságban azonban golyó. Ennek alapján megállapítja, hogy látzat és valóság között válaszfal van, mint a lehetőség és szükségszerűség, a törekvés és elérés, a kötelesség és tény között. De néha nincs is válaszfal, a látzat a valósággal egybeeshetik. 2. *Lobsien* (Dr. Marx—Kiel): *Aesthesiometer, ergograf, elfáradás.* A szerző megjegyzéseit egy könyv ismertetéséhez fűzi. A könyv, mely szigorú tudományos vizsgálatok eredményét tartalmazza: *Thaddeus L. Bolton* könyve: *Über die Beziehungen zwischen Ermüdung, Raumsinn der Haut und Muskelleistung.* (Psychologische Arbeiten, Herausg. von Kraepelin-Heidberg, IV. k. 175 s. köv. 1.). Bolton azzal a szándékkal fogott kísérleteihez, hogy *Griesbach* és *Mosso* eredményeit újabb adatokkal igazolja és támogassa, s az eredmény az ergografra és esztéziométerre nézve lesújtó, mondhatni megsemmisítő. Bolton vizsgálatai szerint a *Griesbach-féle* esztéziométer az érzetküszöb vizsgálatára nem alkalmas. Az elfáradás és az érzetküszöb magassága között összefüggés nem mutatható ki. Az ergograf görbéje nem lehet az elfáradás mértéke. 3. *A városi továbbképző tanfolyam Düsseldorfban.* Ez a tanfolyam két éves, heti hat órai tanítással. A kötelező tanfolyamban 31 osztály van a munkás ifjúság,

62 osztály iparosok, s 11 kereskedők számára. Az iskola szakszerű jellegű. Tantárgyai: német, ipartan, (kereskedelem) számtan, költségvetés, könyvvitel, s rajz a tanuló hivatásának figyelembe vételével. Nem kötelező tárgyak: a gyorsírás, s gyakorlati szamaritanuskodás. Vasárnap egyáltalán és hétköznap este nyolc óra után nem szabad tanításnak lenni. 4. Rein (Dr. W. Jena): *Egyetem és néptanító*. Rein a közigazgatási pontokkal szemben a következő pontokat állítja föl: 1. Az egyetemek jelenlegi szervezetükben teljesen alkalmatlanok a néptanítók kiképzésére, azonban mint a tudományos munka középpontjai, hivatva vannak arra, hogy a tanítók továbbképzésére szolgáljanak. 2. Minden tanító a képzőintézeti elbocsátó bizonyítvány alapján minden egyetemre rendes hallgatónak (immatrikuliert) legyen fölvehető, mint az már több egyetemen történik. 5. Nikolcsov (Dr. V.): *Az anyanyelv tanítóinak értekezlete Bulgáriában*. A bolgár közoktatásügyi miniszter elnöksége alatt a nyáron a bolgár nyelv tanítói és tanárai értekezletet tartottak, hogy megvitassák, hogyan lehetne a nyelvtanítást eredményesebbé tenni. A bajok itt is ugyanazok, mint másutt, hozzájárul azonban a dialektusok nagy különbsége, a helyesírás ingadozása, az ifjúsági irodalom hiánya. Érdekelhet azonban bennünket az, hogy a konferencia hatása alatt a miniszter a bolgár nyelvtanárok kötelező heti óraszámát leszállította 15-re.

III. Ismertetések. 1. Filozófiai könyvek: Wundt (W.) *Völkerpsychologie*, ism. M. Lobsien. 2. Pädagogiai könyvek: Lazarus, (Prof. Dr. M.) *Pädagogische Briefe*, ism. E. Weber. *Berliner* (Dr. A.) *Lehrbuch der Experimentalphysik in elementarer Darstellung*, ism. M. Fack, *Grosse* (H.) *Historische Rechenbücher*, ism. M. Fack.

Szakirodalom. A filozófiai szaksajtóból nyolc folyóirat tartalomjegyzéke van közölve. Végül a beküldött könyvek jegyzéke zárja be a füzetet.

Weszely Ödön.

★

Két új folyóirat.

Az új évvel Bécsben két új tanügyi folyóirat indult meg, melyek igazán hézagpótlók lévén, a felemlítésre érdemesek. A *Zeitschrift für Lehrmittelwesen und pädagogische Literatur* Frisch Ferencnek, a marburgi tanítónő-képzőintézet igazgatójának szerkesztésében és a Pichler cég kiadásában jelenik meg, s mint címe is jelzi, első sorban a tanszerekkel, majd a tanügyi irodalommal is foglalkozik. Az évfolyam tíz, körülbelül két íves negyedréti füzetet tartalmaz, előfizetési ára 5 korona. Az első füzet tartalmaz s nagyobbára illusztrált cikkeivel, ügyes rovataival s csinos kiállításával a legjobb hatást teszi, s annyit mindenesetre megérdemel, hogy főleg az iskolai szemléltető